

Čís. 401.

I ten, kdo bezprávně nabyt věci (krádeží), půjčiti ji může někomu jinému s právním účinkem, tedy i s právem žádati ji zpět.

(Rozh. ze dne 4. února 1921, Rv I 46/20.)

Jakub P. kradl rodičům obilí a donášel je v pytlech Marii L-ové, kde pytle nechal. Když mu — ač o to upomínal — pytle nebyly vráceny, domáhal se žalobou vrácení jich. Procesní soud první stolice žalobě vyhověl podstatně z toho důvodu, že jde o půjčku a že žalovaná jest dle § 973 obč. zák. povinna pytle vrátiti. Odvolací soud žalobu zamítl. **Důvody:** Důvodné jest odvolání, pokud vytyká rozsudku nesprávné právní posouzení věci. V žalobě tvrdil žalobce, že na žádost žalované zapůjčil jí 21 pytlů, které na požádání měla vrátiti. Tvrdil tu tedy skutkové okolnosti, ze kterých bylo lze odvozovati nárok na vrácení pytlů podle § 973 obč. zák. o půjčce, o který předpis první soudce skutečně také svůj odsuzující výrok opřel. Avšak již při prvním ústním jednání a zejména při svém výslechu za účelem důkazu, udal žalobce okolnosti, ze kterých jde na jevo, že o nějaké půjčce pytlů za účelem jich užívání na určitou dobu, jak to zákon v § 971 obč. zák. předpokládá, ani řeči býti nemůže. Z okolností těch vyplývá naopak, že žalobce v letech 1910—1913 (kdy nebyl ještě ani zletilým) kradl rodičům pytle s obilím, které — dle svého tvrzení — nosil žalované (zda úplatně, či bezplatně neříká se), kde pytle nechal, a později prý ji o vrácení pytlů upomínal, ale marně. Tyto skutkové okolnosti ovšem nejsou doplňkem ani vysvětlením okolností v žalobě uvedených, nýbrž docela novými skutečnostmi, kterými mění se důvod žalobní. Ježto však žalovaná i o změněné žalobě bez odporu projednávala, předpokládá se její souhlas dle § 235 c. ř. s. Jest nyní otázkou, kterých právních předpisů jest na tuto žalobu použití. O žalobu ze smlouvy o půjčku dle § 973 obč. zák. a vůbec o žalobu z nějaké smlouvy nemůže se tu jednati, neboť nejde tu o nějaké právní jednání mezi stranami, nýbrž o krádež a podílnictví na krádeži. O nějaké kondikci pro bezdůvodné obohacení nelze tu rovněž mluviti, neboť i kdyby bylo správné, že bylo na straně žalované obohacení o pytle a byť i toto obohacení bylo bezdůvodné, nestala se újma, s tím spojená, žalobci, nýbrž vlastníkům pytlů, tedy jeho rodičům. Mohlo by se tu tedy co do právní struktury žaloby jednati jen o žalobu vlastnickou pravou nebo publicianskou (§§ 366, 372 obč. zák.), neboť návrh žalobní zní, by určité pytle byly vráceny. V tomto směru však žalobce v první stolici nedokázal, ba ani netvrdil žádné z podstatných náležitostí žaloby vlastnické tedy ani, že on jest vlastníkem pytlů, ani, že žalovaná pytle ty dosud ve své moci má (§ 369 obč. zák.), neboť ona tvrdí, že jich nemá. Ohledně žaloby z domnělého vlastnictví (§ 372 obč. zák.) nedokázal žalobce ani platného titulu ani pravého způsobu nabytí držby sporných pytlů. Ježto pak z přednesení žalobcových vychází na jevo, že pytle s obilím rodičům odejmul, není ani legitimován, by vrácení pytlů žádal.

Nejvyšší soud vyhověl dovolání a zrušiv rozsudek soudu odvolacího, vrátil mu věc, by ji znovu projednal a rozhodl.

D ů v o d y:

Dlužno souhlasiti se soudem odvolacím potud, že nemůže tu jíti o žalobu vlastnickou, kdyžtž žalobce v první stolici ani netvrdil vlastnictví ke sporným pytlům, a k tvrzení, v té příčině teprve v odvolacím řízení přednesenému, dle § 482 c. ř. s., nebylo lze přihlížeti. Následkem toho není tu též dovolacího důvodu § 503, čís. 2 c. ř. s. uplatňovaného proto, že soudem odvolacím nebyly připuštěny důkazy o tvrzení žalobcově, že mu pytle byly matkou dány do vlastnictví. Správně soud odvolací též vyslovil, že ani kondikce pro bezdůvodné obohacení nemá místa, ježto takováto kondikce předpokládá přírůstek majetku na újmu kondicientovu, o této však nemůže býti řeči, když nebylo zjištěno, že pytle byly žalobcovy. Naproti tomu sluší za mylný označiti názor soudu odvolacího (§ 503, čís. 4 c. ř. s.), že nemůže tu jíti o žalobu z půjčky nebo vůbec z nějaké smlouvy, protože prý neběží o právní jednání mezi stranami, nýbrž o krádež a podílnictví na krádeži. Zákon neřádá, by půjčitel byl vlastníkem půjčené věci, ač to bude pravidlem; zejména není nikterak vyloučeno, že i ten, kdo bez právně nabyt věci, půjčiti ji může někomu jinému s právním účinkem, tedy i s právem žádati věc zpět. Vždyť jen tak může půjčitel po případě učiniti zadost své povinnosti náhradní vůči poškozenému. Půjčka pak nemusí se státi výslovně, nýbrž může přijíti k místu též mlčky (§ 863 obč. zák.). Žalobce v té příčině tvrdil v žalobě, že půjčil žalované sporné pytle, jež mu tato na požádání měla vrátiti; a při ústním jednání přednesl, že žalovaná měla mu vrátiti pytle po vyprázdnění, že ji vícekrát upomínal a že žalovaná uznávala svůi závazek. Soud stolice prvé pak na základě přísežných výpovědí žalobce a jeho manželky zjistil, že žalobce v letech 1910 až 1913 nosil žalované pytle s obilím, že žalovaná brala je od něho a že bylo jí vraceti tyto pytle (celkem 21, jak v žalobě uvedeno), konečně že žalobce upomínal žalovanou o pytle a že tato slíbila, že zaplatí, až sežene peníze (z čeho by vyplývalo, že mlčky uznávala svou povinnost, vrátiti pytle nebo nahraditi jejich cenu). Ovšem nevysvítá z tohoto zjištění, že by bylo ustanoveno bývalo, jak dlouho se má užívati věci ani k čemu; avšak tu platí § 974 obč. zák., podle něhož není v takovémto případě sice pravé smlouvy, nýbrž jen výprosa, ale půjčitel může dle libosti žádati nazpět věci půjčené. Soud odvolací vyslovuje tedy právní názor, že kdyby byla vzata za základ dotčená zjištění soudu prvého, bylo by lze právní poměr mezi stranami podřaditi alespoň pod ustanovení § 974 obč. zák. a nárok na vrácení pytlů byl by podle tohoto článku zákona odůvodněn. Leč dovolacímu soudu nelze rozhodovati ve věci samé, poněvadž zjištění soudu prvého a vůbec ocenění důkazů prvním soudcem byla v odvolání žalované v odpor vzata, soud odvolací však se svého mylného stanoviska právního nezabýval se příslušnými vývody odvolacími. Nezbyvalo tudíž, než dle §§ 496 čís. 2 a 513 c. ř. s. zrušiti rozsudek soudu odvolacího, pokud byl v odpor vzat, a vrátiti věc v tomto rozsahu soudu odvolacímu k opětovnému jednání a vnesení nového rozsudku.

Čís. 402.

Závazku, převzatému smírem, vedle něhož se nájemce uvolil, byt do určité doby vykliditi, nelze čeliti námitkou, že prý splnění závazku jest nemožným, an nájemce není s to, by jiný byt si opatřil.

(Rozh. ze dne 4. února 1920, Rv I 53/20.)

Nájemce uzavřel dne 20. února 1919 s pronajímatelem smír, že se do určité doby (do srpna 1919) z bytu vystěhuje. Ježto však nebyl s to ani v místě, ani v okolí naléztí bytu, žalovat pronajímatele o určení, že smír jest neplatným. Procesní soud první stolice žalobě vyhověl v podstatě proto, že plnění, k němuž se nájemce smírem zavázal, jest dle § 878 obč. zák. nemožným, hledíc k naprostému nedostatku bytů. Odvolací soud nevyhověl odvolání, uváživ, že smír pro naprostou nemožnost splnění závazku žalobcem převzatého, po rozumu § 878 obč. zák. v doslovu § 89 nařízení ze dne 19. března 1916, č. 69 ř. zák., jest neplatným a následkem toho bezúčinným, neboť vystěhování se žalobce z nájatého bytu, které samo o sobě by sice absolutně nemožným nebylo, jest naprosto nemožným proto, že žalobce jako člověk má zajiště nepopíratelný, přirozený nárok na to, by někde bydlil a nemaje možnosti, do jiného bytu se nastěhovati, musel by se vystěhovati na ulici pod širé nebe.

Nejvyšší soud žalobu zamítl.

Důvody:

S hlediska dovolacího důvodu nesprávného právního posouzení věci nelze dovolání upříti oprávnění. Soud odvolací, zjistiiv, že ani v bydlišti žalobce, ani v Plzni, ani v okolních obcích a v obcích okresu plzeňského naprosto nelze naléztí bytu a že tomu již tak bylo v době uzavřeného smíru, vyslovil ve shodě se soudem první stolice názor, že žalobce vzav v soudním smíru ze dne 20. února 1919 na sebe povinnost nejdéle ve lhůtě srpnové se z bytu vystěhovati, tedy jej vykliditi a odevzdati, se zavázal k něčemu za stávajících okolností naprosto nemožnému, kdežto přece jako člověk má přirozený nárok na to, by někde bydlil a nemusil se vystěhovati na ulici pod širé nebe. Soud dovolací se nikterak neuzavírá humanitativně takového nazírání, nemůže však přes to přisvědčiti mínění nižších soudů, poněvadž je toho náhledu, že soudy jsou v občanských věcech právních povolány k tomu, by rozhodovaly o soukromých právech občanů (čl. I. uvoz. zák. k j. n.), nikoli však k tomu, by mimo půdu zákona uspokojovaly určité sociální potřeby, byť i jich oprávněnost plně uznávaly. Nemožnosti vykliditi byt, jak ostatně odvolací soud sám uznává, zde není, že pak vyklizení bytu má v zápětí nutnost hledati jiný byt, a že možnost naléztí jej jest stížena, po případě vůbec odňata, jest sice velmi trudnou skutečností nynější poválečné krise, soud dovolací není však toho mínění, že by žalovaný proto, poněvadž žalobcům bude po případě odňata možnost ukojiti potřebu nutného přístřeší, byl povinen vzdáti se svého práva, platným právním řádem mu zaručeného. Otázku, jak srovnati nabytá práva s nově se vyskytnuvšími nebo vzhledem